

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

TILSYNSRAPPORT

Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen

Lillesand kommune - Lillesand ungdomsskole

TIL: Lillesand kommune

VÅR REFERANSE: 2016 / 3054

KONTAKTPERSON I KOMMUNEN:
Kommunalsjef Arnt Jørgen Eidsaa

FYLKESMANNENS TILSYNSGRUPPE:
Seniorrådgiver Elisabeth Attramadal
Seniorrådgiver Inger Marie Skar, tilsynsleder

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
1. Innledning	4
2. Om tilsynet med Lillesand kommune – Lillesand ungdomsskole	4
2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler	4
2.2 Tema for tilsynet.....	4
2.3 Om gjennomføringen av tilsynet	5
3. Skolens arbeid med opplæringen i fag	6
3.1 Rettslige krav	6
3.2 Fylkesmannens undersøkelser og vurderinger.....	7
3.3 Fylkesmannens konklusjon.....	10
4. Undervisvurdering for å øke elevens læringsutbytte	11
4.1 Rettslige krav	11
4.2 Fylkesmannens undersøkelser og vurderinger.....	12
4.3 Fylkesmannens konklusjon.....	15
5. Undervisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning	15
5.1 Rettslige krav	15
5.2 Fylkesmannens undersøkelser og vurderinger.....	16
5.3 Fylkesmannens konklusjon.....	18
6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring	18
6.1 Rettslige krav	18
6.2 Fylkesmannens undersøkelser og vurderinger.....	18
6.3 Fylkesmannens konklusjon.....	19
7. Varslede pålegg og frist for retting	20
8. Skoleeiers frist til å rette	21
Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget.....	22

Sammendrag

Denne rapporten er endelig tilsynsrapport. Rapporten gir ikke en fullstendig vurdering av Lillesand kommune som skoleeier og Lillesand ungdomsskole. Rapporten omhandler bare resultater knyttet til temaene som er valgt for tilsynet og situasjonen på det tidspunktet tilsynet er gjennomført. Fylkesmannen har mottatt skriftlig dokumentasjon - og gjennomført intervju med ansatte og samtaler med elever. Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner i rapporten er basert på intervjuene og den skriftlige dokumentasjonen (se vedlegg).

Utdanningsdirektoratet har fastsatt metode og innhold for tilsynet. Informasjon om nasjonale tilsyn og metodehåndbok som skal gjelde for alle tilsyn etter opplæringsloven, finnes på Utdanningsdirektoratets nettside - <http://www.udir.no/>.

Tema og formål

Tema for tilsynet er «Skolens arbeid med elevene utbytte av opplæringen». Dette er ett av tre temaer i felles nasjonalt tilsyn (FNT) i perioden 2014-17.

Rettslig grunnlag for tilsynet er opplæringsloven og forskrifter til opplæringsloven. Kommunen som skoleeier, har det overordnede ansvaret selv om mange plikter er rettet mot skolen. Skoleeier må ha et forsvarlig system for å sikre at kravene i opplæringsloven med forskrifter blir fulgt.

Formålet er å undersøke om skolen følger regelverket og sikrer elevenes utbytte av opplæringen.

Gjennomføring

Fylkesmannen har våren 2014 gjennomført informasjons- og veiledningssamlinger for alle kommunene og fylkeskommunen. Det ble her gitt informasjon om lovkrav og innhold i tilsynet.

Tilsynet med Lillesand ungdomsskole i Lillesand kommune ble åpnet gjennom brev 12.02.2016.

28.04.2016 ble det gjennomført et formøte på Lillesand ungdomsskole der alle som skulle være involvert i tilsynet - på kommunenivå og skolenivå - deltok. I tillegg deltok alle rektorene i kommunen og leder av PP-tjenesten. I møtet ble det informert om innhold og gjennomføring av tilsynet. Fylkesmannen gjennomførte intervju og samtaler 25.05.2016.

Foreløpig tilsynsrapport ble oversendt kommunen 03.06.2016. I sluttmøte 14.06.2016 presenterte Fylkesmannen innholdet i denne rapporten. Lillesand kommune kunne uttale seg om innholdet i foreløpig rapport innen 24.06.2016.

Avdekkede brudd på regelverket

Lillesand ungdomsskole ivaretar de fleste, men ikke alle aktuelle krav i regelverk for dette tilsynet. Det er avdekket brudd på regelverket for to av fem undersøkte områder.

Status på rapporten og veien videre

I endelig rapport har kommunen fått frist til 01.12.2016 for å rette opp brudd på regelverket. Skoleeier må innen denne datoen sende Fylkesmannen en erklæring om at brudd på regelverket er rettet og en redegjørelse for hvordan brudd er rettet.

Dersom brudd på regelverket ikke rettes innen den fastsatte fristen, vil Fylkesmannen vedta pålegg om retting. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som vedtak og vil kunne påklages, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

1. Innledning

Fylkesmannen åpnet 12.02.2016 tilsyn med skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen i Lillesand kommune. Undersøkelsene har vært på skolenivå ved Lillesand Ungdomsskole.

Felles nasjonalt tilsyn 2014-17 handler om skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen og består av tre områder for tilsyn: Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen (som denne rapporten omhandler), forvaltningskompetanse og skolebasert vurdering. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet veiledningsmaterie¹ knyttet til tilsynet, og Fylkesmannen har gjennomført informasjons- og veiledningssamlinger.

Det er skoleeier som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Skoleeier er derfor adressat for denne foreløpige tilsynsrapporten.

Tilsynet har avdekket brudd på regelverket. I denne tilsynsrapporten er det fastsatt frist for retting av brudd på regelverket som er avdekket under tilsynet. Fristen er 01.12.2016. Dersom brudd på regelverket ikke er rettet innen fristen, vil Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder vedta pålegg om retting med hjemmel i kommuneloven § 60 d. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som enkeltvedtak og vil kunne påklages, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

2. Om tilsynet med Lillesand kommune – Lillesand ungdomsskole

2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler

Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kap. 10 A. Fylkesmannens tilsyn på opplæringsområdet er lovlighetstilsyn jf. kommuneloven § 60 b. Fylkesmannens tilsyn med offentlige skoler er myndighetsutøvelse og skjer i samsvar med forvaltningsrettens regler for dette.

I de tilfeller Fylkesmannen konkluderer med at et rettslig krav ikke er oppfylt, betegnes dette som brudd på regelverket, uavhengig av om det er opplæringsloven eller forskrifter fastsatt i medhold av denne, som er brutt.

2.2 Tema for tilsynet

Temaet for tilsynet er rettet mot skolens kjernevirksomhet: skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen. Det overordnede formålet med tilsynet er å bidra til at alle elever får et godt utbytte av opplæringen.

Hovedpunkter i tilsynet vil være:

- Skolens arbeid med opplæringen i fag
- Underveisvurdering for å øke elevenes læringsutbytte
- Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning
- Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

---

¹ <http://www.udir.no/Regelverk/regelverk/tilsyn/>

Tilsynet skal bidra til at skoleeier som ansvarlig sørger for at elevene:

- får kjennskap til og opplæring i målene som gjelder for opplæringen
- får tilbakemeldinger og involveres i eget læringsarbeid for å øke sitt utbytte av opplæringen
- får vurdert kontinuerlig hvilket utbytte de har av opplæringen
- blir fulgt opp og får nødvendig tilrettelegging når utbytte av opplæringen ikke er tilfredsstillende

I tilsynet vurderer vi om elevene får dette på Lillesand ungdomsskole.

Manglende etterlevelse av regelverket kan medføre at elevene ikke får realisert sine muligheter eller får lite utbytte av opplæringen.

2.3 Om gjennomføringen av tilsynet

Tilsyn med Lillesand kommune ble åpnet gjennom brev 12.02.2016. Skoleeier er blitt pålagt å legge frem dokumentasjon for Fylkesmannen med hjemmel i kommuneloven § 60 c.

- egenvurderingsskjema fra skoleledelsen
- egenvurderingsskjema for ansatte
- dokumenter som støtter opp under konklusjonene i egenvurderingsskjemaene
- svar fra en elevundersøkelse

Kommunen oversendte aktuell skriftlig dokumentasjon 06.05.2016 – i RefLex og via post.

Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner er basert på denne skriftlige dokumentasjonen og opplysninger fra intervju, se vedlegg.

Skolens ledelse og et representativt utvalg av lærere ble intervjuet 25.05.2016. Det ble også gjennomført samtaler med elever.

Kontrollen er i hovedsak gjennomført på 9. trinn – og i fagene norsk, matematikk og mat og helse.

Alle involverte i tilsynet hadde anledning til å delta i et formøte på skolen 27.04.2016. Her deltok ledelse og ansatte på skolen, representanter fra kommunen, rektorer fra de andre skolene og leder av PP-tjenesten. I sluttmøtet 14.06.2016 gjennomgikk Fylkesmannen innholdet i foreløpig rapport. Lillesand kommune kunne uttale seg om innholdet i foreløpig rapport innen 24.06.2016. Fylkesmannen har ikke mottatt noen uttalelse fra kommunen innen denne fristen.

Lillesand ungdomsskole har 4 parallelle klasser på hvert trinn og en innføringsklasse på 10. trinn. Skolen har ca 350 elever og 51 ansatte. Skolens ledelse består av rektor og assisterende rektor. I utvidet ledergruppe deltar også trinnledere og ulike fagkoordinatorer. Skolen har spesialpedagogisk koordinator, koordinator for særskilt språkopplæring, fagnettverksledere/ressurslærere for fagene norsk, matematikk og engelsk og fagkoordinatorer i andre fag. Ansatte med annen fagbakgrunn (bl.a. sosionom og vernepleier) er etablert i et miljøteam.

Lillesand ungdomsskole hadde ved starten av skoleåret 2015-16 ikke elever med rett til særskilt språkopplæring. I desember 2015 fikk skolen en gruppe elever (17 enslig mindreårige asylsøkere) på 10. trinn. Det ble etablert en innføringsklasse for disse elevene.

3. Skolens arbeid med opplæringen i fag

3.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med opplæringen i fag. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Rektor skal sikre at opplæringens innhold er knyttet til kompetansemål i faget

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06), jf. opplæringsloven § 2-3 og forskrift til opplæringsloven § 1-1. Det betyr at opplæringen skal ha et innhold som bygger på kompetansemålene i læreplanen og bidrar til at disse blir nådd. Rektor må organisere skolen slik at dette blir ivaretatt, jf. opplæringsloven § 2-3.

Rektor skal sikre at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæring og hva som blir vektlagt i vurdering av elevens kompetanse.

Underveisvurdering skal brukes som et redskap i læreprosessen og bidra til å forbedre opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Eleven skal kjenne til hva som er målene for opplæringen og hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene må kjenne til kompetansemålene i læreplanene for fagene, og at de er grunnlaget for vurderingen av elevens kompetanse. De skal også kjenne til hva læreren vektlegger når læreren vurderer et arbeid. Fra og med 8. trinn skal elevene kjenne til hva som skal til for å oppnå de ulike karakterene. Rektor må organisere skolen for å sikre at undervisningspersonalet formidler dette til elevene.

Rektor skal sikre at opplæringen dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet / i faget og de individuelle opplæringsmålene i IOP.

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter LK06, jf. opplæringsloven § 2-3 og forskrift til opplæringsloven § 1-1. For de fleste fag i grunnskolen og for noen fag i videregående skole er kompetansemålene satt per hovedtrinn eller etter flere års opplæring. I slike tilfeller må rektor sikre at elevene får opplæring i alle kompetansemålene i faget / på hovedtrinnet gjennom opplæringsløpet. En elev som får spesialundervisning, kan ha unntak fra kompetansemålene i de ordinære læreplanene, jf. opplæringsloven § 5-5. Gjeldende opplæringsmål for eleven skal fremgå av en individuell opplæringsplan (IOP). Skolen må sikre at elevens opplæring dekker de individuelle opplæringsmålene.

Alle elever som har vedtak om spesialundervisning, skal ha IOP.

Skolen skal utarbeide en individuell opplæringsplan (IOP) for alle elever som får spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-5. Det må fremgå av IOP-en hvilket tidsintervall den gjelder for.

Innholdet i IOP-en skal samsvare med enkeltvedtaket når det gjelder innholdet i opplæringen og synliggjøre eventuelle avvik fra LK06.

IOP-en skal vise mål for og innholdet i opplæringen og hvordan opplæringen skal gjennomføres, jf. opplæringsloven § 5-5. Reglene for innhold i opplæringen gjelder så langt de passer for spesialundervisningen. Det kan medføre at målene for opplæringen avviker fra kompetansemålene i læreplanene i LK06.

Før skolen/skoleeier gjør et enkeltvedtak om spesialundervisning, skal PPT utarbeide en sakkyndig vurdering. Den sakkyndige vurderingen skal gi tilrådning om innholdet i opplæringen, blant annet realistiske opplæringsmål for eleven og hvilken opplæring som gir eleven et forsvarlig opplæringstilbud. Vedtaket om spesialundervisning skal bygge på den sakkyndige vurderingen, og eventuelle avvik må begrunnes. Vedtaket om spesialundervisning fastsetter rammene for opplæringen og dermed innholdet i IOP-en. IOP-en kan først tas i bruk etter at det er fattet enkeltvedtaket om spesialundervisning.

IOP-en må ha egne mål for opplæringen når elevens opplæring avviker fra ordinære læreplaner, og skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at IOP-en er samordnet med den ordinære opplæringens (klassens) planer.

Reglene om innhold i opplæringen (kompetansemålene i læreplanene) gjelder for spesialundervisning så langt de passer, jf. § 5-5 i opplæringsloven. Skolen skal legge vekt på utviklingsmulighetene for eleven og de opplæringsmålene som er realistiske innenfor det samme totale undervisningstimetallet som for andre elever, jf. opplæringsloven § 5-1. Den individuelle opplæringsplanen skal vise målene for opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-5. Dersom vedtaket om spesialundervisning ikke inneholder avvik fra LK06, eller bare angir færre kompetansemål i et fag enn i den ordinære læreplanen, må dette også komme klart frem i IOP-en. Det må også komme klart frem i hvilke fag eller deler av fag eleven eventuelt skal følge ordinær opplæring (i klassen). Skolen må ha en fremgangsmåte som angir hvordan spesialundervisningen og den ordinære opplæringen skal ses i sammenheng / arbeide sammen i slike tilfeller. Fremgangsmåten må være kjent og innarbeidet av de som har ansvaret for å utvikle IOP-en og for å gjennomføre opplæringen.

3.2 Fylkesmannens undersøkelser og vurderinger

Fylkesmannen har gjennom den skriftlige dokumentasjonen og intervjuer, undersøkt om skolens ledelse ved rektor organiserer skolens arbeid, vurderingsarbeidet og det lokale arbeidet med læreplanene slik at tilretteleggingen og gjennomføringen av opplæringen er i tråd med Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06) og forskriftene om vurdering.

Vi har særlig sett på det lokale arbeidet med læreplanene, vurderingsarbeidet og de individuelle opplæringsplanene (IOP) for fagene norsk, matematikk og mat og helse på 9. trinn for skoleåret 2015-16. For elever med spesialundervisning, som helt eller delvis skal ha avvik fra LK06, har vi sett på om det er utarbeidet egne mål for spesialundervisningen i elevens IOP og om det kommer klart frem hva avviket består i.

Fylkesmannen har undersøkt om rektor har systemer og tiltak som bl.a. sikrer at

- kompetansemålene i fag på hovedtrinnet er fordelt på årstrinnene og at skolens ansatte har felles kunnskap om LK06
- også den generelle delen av LK06, prinsipper og retningslinjer og grunnleggende ferdigheter er i ivaretatt i de lokale planene
- innholdet i opplæringen på hvert trinn bidrar til at elevene kan nå kompetansemålene for hovedtrinnene
- det ved ev valg av læreplanverk i fagene sikres at innholdet i læreplanverket er i tråd med LK06 og lokale læreplaner
- det utarbeides ulike planer for arbeidet: som årsplaner, halvårsplaner, periodeplaner, ukeplaner og planer for enkelttimer

- lokale planer justeres når sentrale planer endres i LK06
- det er satt av felles tid til læreplanarbeidet og vurderingsarbeidet: på skolen, på trinnet og på hovedtrinnene.
- det gjennomføres vurderinger, kontroller og justeringer av det lokale arbeidet med LK06
- det utarbeides IOP for alle elever som har vedtak om spesialundervisning, at IOP inneholder mål for opplæringen når elevene skal ha avvik fra LK06 og at innholdet samsvarer med vedtaket og er samordnet med klassens plan
- planene er utformet og blir formidlet slik at elevene vet hva som er målene for opplæringen og hva som legges til grunn for vurderingen av elevens kompetanse.

Rektor skal sikre at opplæringens innhold er knyttet til kompetansemål i faget

Lillesand ungdomsskole har utarbeidet lokale læreplaner i alle fag - med utgangspunkt i en felles mal. I planene er også den generelle delen omtalt. Det er i tillegg utarbeidet årsplaner, halvårsplaner og ukeplaner.

Skolens ledelse har satt av tid til arbeid med læreplaner i felles tid på onsdager og i ulike faggrupper på trinnene og på tvers av trinn. Det er etablert nettverk for fagene norsk, engelsk og matematikk som ledes av fagnettverksleder. For de andre fagene er ansvar lagt til fagkoordinator. På trinnet ledes det faglige arbeidet også av trinnledere. De ulike koordinatorene har ansvar for justering av planene og møter skolens ledelse i utvidet ledergruppe. Planene er levende dokumenter som justeres jevnlig. I den grad det brukes lærebøker og læreverk, kontrolleres disse av fagnettverksledere og fagkoordinatorer. Det er utarbeidet retningslinjer/instruks for koordinatorstillinger.

Det er fastsatt frister for utarbeidelse av årsplaner/halvårsplaner. Disse planene viser sammenheng mellom kompetansemål, læringsmål og innhold i opplæringen. Denne sammenhengen vises også i ukeplaner, og ved start av timene.

Planene ligger på It's learning (IT'S), og skolens ledelse kan her sjekke planene. Arbeid med faglige planer er tema i utvidet ledergruppe og i medarbeidersamtaler som rektor har med de ansatte.

Fylkesmannen vurderer at rektor gjennom organiseringen av skolen og iverksetting av tiltakene, som er beskrevet over, sikrer at opplæringens innhold er knyttet til kompetansemål i det enkelte fag.

Rektor skal sikre at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæring og hva som blir vektlagt i vurdering av elevens kompetanse.

Målene for opplæringen vises i de lokale læreplanene for hvert fag, halvårsplaner, ukeplaner og planer for timen (skrives på tavla) og gjøres kjent for elevene ved skolestart, start på uken, start på timen og oppsummering ved slutten av timen. Det informeres om sammenhengen mellom kompetansemål og læringsmål. Dette bekreftes i intervjuene.

Planene ligger på ITS. I intervjuene opplyses det om at lærere tar kontakt med elever som ikke aktivt logger seg på IT'S, for å sjekke at de kjenner til opplysningene som ligger der.

Det er utarbeidet «Standard for klasseledelse» (4) som inneholder punkter som skal ivareta elevenes rett til å kjenne til mål for opplæringen. Dette er tema i medarbeidersamtaler.

Skolen deltok i pulje 1 i «Vurdering for læring». Det er utarbeidet «Rutiner for vurdering ved Lillesand ungdomsskole» (5). Den inneholder informasjon om lovkrav for vurdering og tiltak for å sikre at lovreglene følges. Rutinen gjøres kjent ved skolestart og oppfølging av rutinen og lokale planer er tema i medarbeidersamtalen.

Fylkesmannen vurderer at rektor gjennom retningslinjer, delegering og kontroll sikrer at elevene gjøres kjent med målene for opplæringen og hva som blir vektlagt i vurderingen.

Rektor skal sikre at opplæringen dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet / i faget og de individuelle opplæringsmålene i IOP.

De lokale læreplanene for fagene viser at kompetansemålene er fordelt på trinnene og innholdet i opplæringen følges opp gjennom halvårsplaner, ukeplaner og planer for timen. Se også beskrivelsene over.

Rektor har delegert ansvar til fagkoordinatorer, som sikrer dette arbeidet. Rektors kontroll gjennomføres ved sjekk av planer på IT'S, møter med fagkoordinatorer og medarbeidersamtaler.

Det er også utarbeidet maler for de individuelle opplæringsplanene (IOP). Malen som har vært i bruk skoleåret 2015-16, har omtale av realistiske opplæringsmål, innhold i opplæringen og tiltak. Ny mal er utarbeidet for bruk neste skoleår. Den nye malen sikrer omtale av bl.a. hovedområder, kompetansemål og læringsmål og skal henvise til klassens planer.

Rektor har delegert hovedansvar for å sikre arbeidet med IOP til spesialpedagogisk koordinator, men med delansvar for kontaktlærer og lærer med ansvar for spesialundervisningen. Det er utarbeidet «Arbeidsoppgaver for spesialpedagogisk koordinator» (44) og «Arbeidsbeskrivelse kontaktlærer» der disse oppgavene fremgår. Skolen har også utarbeidet rutiner for spesialundervisning (9 og 10) som sier at «Planen skal inneholde hovedområder for ulike fag/områder samt kompetansemål og læringsmål i hvert fag/område».

Skolen har oversendt eksempler på IOP – 4 saker. Som det fremgår av punktene under, oppfyller ikke skolen lovkravene som skal sikre at IOP er i samsvar med vedtakene og at mål for opplæringen kommer tydelig fram når eleven skal ha avvik fra læreplanverket.

Fylkesmannen vurderer det slik at rektor sikrer maler, rutiner og delegering av oppgaver som kan ivareta kravet om at alle opplæringsmålene dekkes i IOP, men sikrer ikke at skolens retningslinjer følges opp i praksis inneværende skoleår. Det er imidlertid oversendt 1 utarbeidet IOP for skoleåret 2016-17 som følger skolens rutiner og tilfredsstillende lovkravene. I intervjuene bekreftes det at ansatte på tilsynstidspunktet er innforstått med at gjeldende praksis skal følges.

Fylkesmannen vurderer derfor at skolen på tilsynstidspunktet oppfyller lovkravene, men vil påpeke at rektor må ha en særlig oppfølging og kontroll som sikrer at rutinene for IOP følges opp for alle elever neste skoleår.

Alle elever som har vedtak om spesialundervisning, skal ha IOP.

Rutinen for spesialundervisning (9/10) sier at alle som har vedtak om spesialundervisning, skal ha IOP og ansvaret for dette er lagt til spesialpedagogisk koordinator, kontaktlærer og lærer med ansvar for spesialundervisning. Det er oversendt 4 vedtak om spesialundervisning. Det er utarbeidet IOP i alle disse sakene.

Intervjuene bekrefter den skriftlige dokumentasjonen.

Fylkesmannen vurderer at skolen sikrer at alle elever med vedtak om spesialundervisning har IOP.

Innholdet i IOP-en skal samsvare med enkeltvedtaket når det gjelder innholdet i opplæringen og synliggjøre eventuelle avvik fra LK06.

I skolens rutine for spesialundervisning (9/10) står det at IOP skal samsvare med vedtaket.

Skolen har oversendt 4 konkrete saker – med sakkyndig vurdering, vedtak, IOP og årsrapport.

I flere av vedtakene er det ikke tydelig hvilke fag/områder spesialundervisningen skal omfatte. Det er uklart for Fylkesmannen om tilbud om kurs, deltakelse i begrepsgruppe og tiltak som ukestart og sosialpedagogiske tiltak er en del av spesialundervisningen. Flere vedtak omhandler fag der det skal være avvik fra LK06, men angir ikke tydelig på hvilket nivå/hva som da skal være mål for opplæringen. I IOPene kan det være presisert at elever skal arbeide mot mål på f.eks. 7 trinn uten at dette er fastsatt i vedtaket. Fag, tiltak og områder der vedtaket sier at det skal være spesialundervisning, er ikke alltid omtalt i IOP. Tiltak som er drevet av miljøteamet er omtalt i IOP, men mål, innhold og omfang har lik formulering for flere elever og ikke individualisert for den enkelte elev.

Fylkesmannen har i de oversendte sakene sett at det ikke alltid er samsvar mellom vedtak og IOP. Dette gjelder innholdet i opplæringen og tydeliggjøring av om det skal være avvik fra LK06.

Det er heller ikke samsvar mellom sakkyndig vurdering og vedtakene. Uklarheter i sakkyndig vurdering, gir utydelige vedtak, og dette fører til at IOP blir utydelige på innholdet i opplæringen og ev avvik fra LK06.

IOP-en må ha egne mål for opplæringen når elevens opplæring avviker fra ordinære læreplaner, og skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at IOP-en er samordnet med den ordinære opplæringens (klassens) planer.

I de oversendte sakene er det ikke alltid utarbeidet egne mål for opplæringen, når elever skal ha avvik LK06. Se over.

I skolens rutine (9/10) står det at IOP «må samordnes med klassens planer (halvårsplaner/årsplaner) i faget». Kontaktlærer utarbeider ukeplan, og det er satt en frist for innspill til denne fra den enkelte pedagog. Dette gjelder også elever med IOP. Det står også: «Pedagogen som har ansvar for faget eleven får spesialundervisning i, utarbeider opplegg som eleven kan jobbe med når han/hun er i klassen eller i arbeidstimer med miljøteam». Intervjuene bekrefter at disse rutinene er kjent og i bruk, men det kommer også frem at skolen kan arbeide enda bedre for å sikre samordningen mellom IOP og klassens plan.

Fylkesmannen vurderer at skolen ikke sikrer at IOP alltid har egne mål når opplæringen skal avvike fra den ordinære opplæringen. Skolen sikrer at IOP samordnes med klassens plan og har en innarbeidet arbeidsmåte for dette.

3.3 Fylkesmannens konklusjon

Lillesand ungdomsskole oppfyller kravene i opplæringsloven med forskrifter på følgende områder:

Opplæringslova § 2-3 og forskriften §§ 1-1, 3-1 og 3-2

- Rektor sikrer at undervisningspersonalet knytter opplæringens innhold til kompetansemål i det enkelte faget.
- Rektor sikrer at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til
  - mål for opplæringen
  - hva som blir vektlagt i vurderingen av kompetanse
- Rektor sikrer at opplæringen samlet dekker
  - alle kompetansemålene på hovedtrinnet / i faget
  - individuelle opplæringsmål i IOP.

Opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5

- Skolen utarbeider IOP hvert år for alle elever som har vedtak om spesialundervisning.
- Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at IOP-en er samordnet med den ordinære opplæringen (klassens) planer.

Lillesand ungdomsskole oppfyller ikke kravene i opplæringsloven med forskrifter på disse områdene:

Opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5

- Innholdet i IOP samsvarer med enkeltvedtaket når det gjelder innholdet i opplæringen, herunder når det er gjort avvik fra LK06
- IOP-en har egne mål for opplæringen når elevens opplæring skal avvike fra ordinære læreplaner

4. Underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte

4.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte av opplæringen. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og/eller i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Elevene skal få veiledning i hvilke kompetansemål fra LK06 eller mål i IOP-en som opplæringen er knyttet til.

Elevene skal gjøres kjent med målene for opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Dette gjelder for alle årstrinn og gjelder også for elever med individuelle mål i en IOP. Elevene skal gjøres i stand til å forstå hva de skal lære, og hva som er formålet med opplæringen. Lærerne gjennomfører opplæringen og må kommunisere dette til elevene.

Elevene skal få veiledning i hva det legges vekt på i vurderingen i faget.

Eleven skal kjenne til hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene skal kjenne til hva som kjennetegner ulik grad av kompetanse, og hva det legges vekt på i vurderingen av en prestasjon. Kravet til at det skal være kjent for eleven, innebærer at det ikke holder at informasjonen ligger på Internett eller kan fås ved å spørre læreren. Lærerne må kommunisere grunnlaget for vurderingen til elevene.

Elevene skal få tilbakemeldinger på hva de mestrer, og veiledning i hva de må gjøre for å øke sin kompetanse.

Vurderingen underveis i opplæringen skal gi god tilbakemelding og rettleiding til eleven og være et redskap i læreprosessen, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 3-2 og 3-11. Underveisvurdering skal bidra til at eleven øker sin kompetanse i fag, jf. forskriften § 3-11. Underveisvurderingen skal gis løpende og systematisk, den kan både være skriftlig og muntlig, skal inneholde begrunnet informasjon om kompetansen til eleven og skal gis med sikte på faglig utvikling.

Elevene skal involveres i vurderingen av eget læringsarbeid.

Elevene skal delta aktivt i vurderingen av eget arbeid, egen kompetanse og egen faglig utvikling, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-12. Lærerne må sørge for at elevene involveres i dette. Elevens egenvurdering skal være en del av undervisvurderingen.

Elevene skal fra og med 8. årstrinn få halvårsvurdering midt i opplæringsperioden i alle fag og på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet. Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne i halvårsvurderingen gir informasjon om elevenes kompetanse i fagene og veiledning om hvordan elevene kan øke kompetansen sin.

Halvårsvurdering i fag er en del av undervisvurderingen og skal uttrykke elevens kompetanse knyttet til kompetansemålene i læreplanverket, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-13. Halvårsvurdering skal også gi veiledning i hvordan eleven kan øke kompetansen sin i faget.

Halvårsvurdering uten karakter skal elevene få gjennom hele grunnopplæringen. Dette gjelder alle elever uavhengig av vedtak og type opplæring. Vurderingen kan være både skriftlig og muntlig.

Fra og med 8. årstrinn skal halvårsvurdering både med og uten karakter gjennomføres midt i opplæringsperioden og på slutten av opplæringsåret dersom faget ikke blir avsluttet. Halvårsvurderingen med og uten karakter gjenspeiler da den samme kompetansen.

Skolen må gjennomføre halvårsvurderinger på riktig tidspunkt og ha en innarbeidet fremgangsmåte for at innhold er i samsvar med forskriften.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporten inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP-en.

For elever med spesialundervisning skal skolen, i tillegg til halvårsvurdering med og uten karakter, en gang i året utarbeide en skriftlig rapport. Rapporten skal blant annet gi vurdering av elevens utvikling i forhold til målene i IOP, jf. opplæringsloven § 5-5.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporter gis på riktige tidspunkt og har et innhold i samsvar med forskriften.

4.2 Fylkesmannens undersøkelser og vurderinger

Fylkesmannen har undersøkt om skolens arbeid med undervisvurdering gjennomføres på en slik måte at det bidrar til å øke elevenes utbytte av opplæringen. Undersøkelsen er gjennomført på 9. trinn i fagene norsk, matematikk og mat og helse. Undersøkelsen gjelder også for elever med vedtak om spesialundervisning.

Fylkesmannen har mottatt egenvurderingsskjemaer for de ansatte og spørreskjemaer for elevene. Det er også oversendt skriftlig dokumentasjon, se vedlegg. Elever på 9. trinn har deltatt i samtaler som gjelder skolens arbeid med undervisvurdering. Fylkesmannen har ikke hatt egne samtaler med elever som har IOP. Det er også gjennomført intervju med skolens ledere og lærere på 9. trinn.

Elevene skal få veiledning i hvilke kompetansemål fra LK06 eller mål i IOP-en som opplæringen er knyttet til. Elevene skal få veiledning i hva det legges vekt på i vurderingen i faget.

Lillesand ungdomsskole har deltatt i pulje 1 i Vurdering for læring (VFL) og har videreført arbeidet med prinsipper og retningslinjer fra VFL i det daglige arbeidet. Skolen har

utarbeidet egne rutiner for vurdering (5) som omhandler bl.a. lovkrav og retningslinjer for arbeidet på skolen. «Standard for klasseledelse»(4) inneholder konkrete punkter om lærerens ansvar for å tydeliggjøre målene for opplæringen. Det er også oversendt dokumentasjon som viser at det brukes tid på erfaringsutveksling og refleksjon rundt arbeidet med undervisvurdering og VFL – i fellestid og i fagnettverk/trinnmøter.

Fylkesmannen mener skolen har arbeidet og arbeider bevisst og aktivt med VFL og undervisvurdering i fag, og vi finner gode eksempler på dette i den dokumentasjonen som er oversendt.

Mål for opplæring er tydeliggjort i halvårsplaner, årsplaner, ukeplaner og planer for timen. Planene finnes på It's learning (IT'S), men gjennomgås også muntlig med elevene ved start av planperioder og ved begynnelsen av en uke og/eller time. Lærerne opplyser i intervju at de sjekker om elevene bruker IT'S aktivt og snakker eventuelt med elever som ikke bruker IT'S jevnlig. Dette gjelder også elever med IOP. Det opplyses imidlertid at for elever med store sammensatte vansker, er nødvendig med stor grad av tilpasning og konkretisering når det skal informeres om målene for opplæringen.

Kompetansemålene er omformet til læringsmål. Den faglige veiledningen er i det daglige oftest relatert til læringsmålene, men det fokuseres særlig på kompetansemålene i forbindelse med tentamen og skriftlige prøver.

Elevene bekrefter i spørreskjemaene og i samtaleene at de får informasjon om hva som er mål for opplæringen og hva det legges vekt på i opplæringen. Dette gjøres både muntlig og skriftlig.

Fylkesmannen finner at elevene ved Lillesand ungdomsskole får veiledning i hvilke kompetansemål fra LK06 eller mål i IOP-en som opplæringen er knyttet til og veiledning i hva det legges vekt på i vurderingen i faget.

Elevene skal få tilbakemeldinger på hva de mestrer, og veiledning i hva de må gjøre for å øke sin kompetanse.

Skolen har gjennom skriftlig og muntlig informasjon, dokumentert at elevene får informasjon om hva de mestrer og veiledning i hva de må gjøre for å øke sin kompetanse. Dette er bekreftet av elevene gjennom spørreskjema og samtaler. I samtaleene sier elevene at de foretrekker skriftlige tilbakemeldinger. Lærere sier i intervjuene at muntlige tilbakemeldinger i tillegg til skriftlige tilbakemeldinger gir elevene bedre forståelse av hva som må endres.

Som nevnt over gis skriftlig informasjon på It's learning. Det gjelder lekser og andre skriftlige innleveringer. Skolen har utviklet særlige rutiner for tilbakemelding i forbindelse med tentamen. Elevene fyller ut et eget skjema med ønsker knyttet til tilbakemelding.

Hva elevene mestrer og hva de må gjøre for å øke sin kompetanse er alltid tema i utviklingssamtalene og i konferansetimene.

For elever med IOP er det nødvendig med større grad av tilpasninger ved tilbakemeldinger og veiledninger.

Elevene skal involveres i vurderingen av eget læringsarbeid.

I skolens rutiner for vurdering, er det fastsatt at elevene skal involveres i eget vurderingsarbeid (5). Skolen har oversendt eksempler på hvordan dette skal praktiseres i de enkelte fagene. I egenvurderingsskjemaene vises det også til skolens fokus og arbeid med Læringsstrategier (59). Det er utarbeidet egne skjemaer for egenvurdering (34, 35,

16) og Eksempel på egenvurderinger ved tentamen (41). Involvering av elevene foregår muntlig og skriftlig.

Spørreundersøkelsen til elevene viser at flere elever (ca 30 - 40%) svarer at de ikke får være med å vurdere eget arbeid og egen utvikling i fagene. Disse tallene og tall fra elevundersøkelsen er vurdert av lærere og skolens ledelse. I intervjuene sier lærere at de er oppmerksomme på at noen elever kanskje ikke forstår hva det innebærer å være involvert og arbeider derfor med å gjøre elevene oppmerksomme på innhold dette. Skolen vil satse på bedre elevinvolvering i undervisvurderingen under tiltaksområdet «Vurdering for læring» i den skolebaserte vurderingen. (Se egen rapport for «Skolebasert vurdering».)

Fylkesmannen vurderer at skolen tilfredsstillter minstekravene i loven på dette punktet.

Elevene skal fra og med 8. årstrinn få halvårsvurdering midt i opplæringsperioden i alle fag og på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet.

Skolen viser i egenvurderingsskjema til sin rutine for vurdering (5). Her står det:

Når det er gitt begrunnet tilbakemeldinger til elevene på enkeltarbeider underveis i terminen, vil disse danne basis for vurderingen uten karakter. Slike tilbakemeldinger legges ut løpende på It's Learning. Avhengig av fagets egenart og hva som er gjennomgått, vil faglærer deretter vurdere behovene for å utdype, oppsummere eller utvide de vurderingene som allerede er publisert. Det blir i så fall gjort og forklart i halvårsvurderingen. Dette danner grunnlaget for halvårsvurderingssamtaler med elevene, ved terminslutt i desember og juni.

Det vises også ulike vurderingssamtaler: elevsamtaler, fagsamtaler, utviklingssamtaler og konferanser. I den skriftlige dokumentasjonen er det uklart hva som er innholdet i disse samtalene, hvem som deltar, hvem som har ansvar og når halvårsvurderingene gjennomføres.

I intervjuene opplyses det om at kontaktlærer gjennomfører ca 3 elevsamtaler med elevene gjennom året. Hovedfokus i disse samtalene er trivsel, men det innhentes også informasjon fra faglærere. Faglærerne har fagsamtaler med elevene 2 ganger i året høst og vår. Foreldresamtalene gjennomføres i begynnelsen av oktober og i mars-april. Her deltar elev og foreldre og kontaktlærer. Elever og foreldre oppfordres til å gå inn på IT'S og skal så fylle ut et skjema som inneholder punkter om trivsel og faglig kompetanse.

Fylkesmannen kan ikke finne at skolen har rutiner og praksis skoleåret 2015-16 som sikrer at elevene får halvårsvurdering uten karakter midt i opplæringsperioden i alle fag og på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne i halvårsvurderingen gir informasjon om elevenes kompetanse i fagene og veiledning om hvordan elevene kan øke kompetansen sin.

Skolen har dokumentert at elevene gjennom undervisvurderingen får informasjon om sin kompetanse og hvordan eleven kan øke sin kompetanse. Dette står bl.a. i rutine for vurdering (5).

Skolen har imidlertid ikke dokumentert at den har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at dette ivaretas gjennom en halvårsvurdering midt i opplæringsperioden og på slutten av opplæringsåret. Se over.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporten inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP-en.

Skolen har skriftlige rutiner for spesialundervisning som også omhandler årsrapport (9, 10). I rutine 9 står det at «Man kan henviser til IO-planen, der dette er naturlig». Det er ikke klargjort i denne rutinen at vurderingene skal knyttes til målene i IOP. I rutine 10

står det « *Faglærer skriver en rapport om elevens faglige nivå utfra de kompetansemålene som er beskrevet i IO-planen*». Det er også nå utarbeidet en ny mal for årsrapport (19), men den er enda ikke i bruk. Frist for årsrapport er satt til 1. mars.

I intervjuene får Fylkesmannen opplyst at vedlegg 10 og 19 har delvis nytt innhold og er utformet i forkant av tilsynet. Rutinene vedrørende årsrapport er således ikke innarbeidet.

Fylkesmannen har vurdert årsrapportene i de 4 oversendte sakene. Det refereres ikke til konkrete mål i IOP og om disse er nådd. Som beskrevet over (kap 3), er det i liten grad formulert tydelige mål i IOP, og dette gjør det heller ikke mulig å vurdere om disse målene er nådd i årsrapporten.

Fylkesmannen kan ikke se at skolen på tilsynstidspunktet har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer lovkravene knyttet til årsrapport.

4.3 Fylkesmannens konklusjon

Lillesand ungdomsskole oppfyller kravene i opplæringsloven med forskrifter på følgende områder:

Opplæringsloven § 5-5 og forskriften §§ 3-1, 3-2, 3-11 og 3-12

- Lærerne veileder elevene om hvilke kompetansemål fra LK06 / mål i IOP som opplæringen er knyttet til.
- Lærerne veileder elevene i hva det legges vekt på i vurderingen i det enkelte faget.
- Lærerne gir elevene tilbakemeldinger på hva de mestrer i fagene.
- Lærerne veileder elevene om hva de må gjøre for å øke sin kompetanse i det enkelte faget.
- Lærerne sørger for å involvere elevene i vurderingen av eget læringsarbeid.

Lillesand ungdomsskole oppfyller ikke kravene i opplæringsloven med forskrifter på disse områdene:

Opplæringsloven § 5-5 og forskriften § 3-13

- Elevene fra og med 8. trinn får halvårsvurdering uten karakter
  - midt i opplæringsperioden i alle fag
  - på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet
- Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne i halvårsvurderingen
  - gir informasjon om elevens kompetanse i fagene
  - gir veiledning om hvordan eleven kan øke kompetansen sin
- Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporten inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP-en.

5. Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning

5.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Læreren skal, som en del av undervisvurderingen, vurdere om den enkelte eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Skolen må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte slik at lærerne vurderer systematisk og løpende om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø blir vurdert for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og basert på vurderingen må skolen eventuelt gjennomføre tiltak innenfor tilpasset opplæring.

Alle elever har krav på tilpasset opplæring, jf. opplæringsloven § 1-3. Dersom en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, skal skolen først vurdere og eventuelt prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må se på om tiltak knyttet til arbeidsmåter, vurderingspraksis og arbeidsmiljø kan bidra til at eleven får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Fremgangsmåten for dette må være kjent og innarbeidet. Dette skal skolen gjøre før eleven eventuelt blir henvist til PPT for en sakkyndig vurdering med tanke på spesialundervisning.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning og sikre at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor.

I noen tilfeller vil skolens vurdering og eventuelle utprøving av tiltak etter opplæringsloven § 5-4 konkludere med at eleven ikke kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringen innenfor det ordinære opplæringstilbudet. Eleven har da krav på spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1. Det er viktig at prosessen for å kunne gi spesialundervisning blir startet så snart som mulig etter at behovet for dette er avdekket. Undervisningspersonalet har derfor både plikt til å vurdere om en elev trenger spesialundervisning og å melde fra til rektor når det er behov for det, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må ha en fremgangsmåte som er kjent og innarbeidet blant lærerne slik at de vurderer og melder behov for spesialundervisning.

5.2 Fylkesmannens undersøkelser og vurderinger

Fylkesmannen har undersøkt om skolen har innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at undervisningspersonalet kontinuerlig og systematisk vurderer om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, gjennom bl.a.:

- kartlegginger og observasjoner av elevenes kompetanse
- kartlegginger av skolens praksis – det pedagogiske arbeidet og læringsmiljøet
- vurderinger av disse kartleggingene
- utprøving av ulike tiltak – med nye vurderinger
- om lærere vurderer om elever vil ha behov for spesialundervisning og om dette meldes til rektor

Dette er undersøkt ved gjennomgang av skriftlig dokumentasjon og intervju med skolens ledelse og ansatte, se vedlegg.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Lillesand ungdomsskole har som nevnt over retningslinjer for elevvurdering (5) og en praksis som sikrer løpende vurderinger av elevenes læringsutbytte.

Det er videre dokumentert at skolen har rutiner for å gjennomføre Nasjonale prøver, kartleggingsprøver og eksamen og andre karakterstøttende prøver.

Skolen har etablert et ressursteam som bistår i vurderinger når lærere er bekymret for elevenes utvikling og andre forhold. Det er utarbeidet retningslinjer for dette (43).

Det er også satt av tid til møter på trinnene, i fagteam og i ressursteam for å drøfte elevenes utvikling. Skolen har etablert system med styrkingslærer. Dette innebærer at lærertettheten styrkes og lærerne på trinnet underviser og observerer i hverandres klasser. I tillegg kan spesialpedagogisk koordinator, ressursteam og/eller PPT observere i klassen og delta i vurderingene. Dette gir grunnlag for konkrete vurderinger og tilpasninger på trinnmøter og faggrupper. Lærerne opplyser at skolen har en god delingskultur.

Skolen har, som nevnt over, gode rutiner og god praksis for å vurdere elevenes faglige utvikling. Lærerne har jevnlig samtaler med elevene for å fange opp eventuelle utfordringer.

Fylkesmannen finner at Lillesand ungdomsskole samlet sett har innarbeidet arbeidsmåte som sikrer at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø blir vurdert for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og basert på vurderingen må skolen eventuelt gjennomføre tiltak innenfor tilpasset opplæring.

Skolen viser til rutiner og praksis som skal fange opp elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Det utprøves ulike kartlegginger og tiltak som vurderer i ulike fora. Se over.

I intervjuene kom det tydelig frem at skolens arbeidsmåter sikrer at de ansatte også systematisk vurderer sin egen praksis og metoder, organiseringen av opplæringen og læringsmiljøet. Disse vurderingene har bl.a. ført til at skolen satser på «Inkluderende læringsmiljø» og «Vurdering for læring» i den skolebaserte vurderingen. (Se egen rapport for tilsyn med Skolebasert vurdering».)

Fylkesmannen finner at skolen tilfredsstiller kravene for dette området.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning og sikre at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor. Lillesand ungdomsskole har dokumentert at de har skriftlige rutiner for å vurdere om eleven har behov for spesialundervisning – bl.a. i vedlegg 43,44, 57, 49, 9 og 10. Det bekreftes i intervjuene at rutinene er kjent og fungerer i praksis.

Elevenes læringsutbytte vurderes av lærerne, diskuteres på trinnmøter og i ressursteam.

Lærerne skal i følge rutinen melde slike behov til kontaktlærer som melder videre til rektor og spesialpedagogisk koordinator. Avdelingsledelsen deltar også i ressursteam og blir der kjent med elevenes behov.

Fylkesmannen finner derfor at Lillesand ungdomsskole har innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at elevenes behov blir meldt til skolens ledelse. Vi vil likevel bemerke at rutinen kan tydeliggjøre at dette alltid skal meldes til skolens ledelse.

5.3 Fylkesmannens konklusjon

Lillesand ungdomsskole oppfyller kravene i opplæringsloven med forskrifter på de undersøkte områdene:

Opplæringsloven §§ 1-3, 5-1, 5-4 og 5-5 og forskriften § 3-11

- Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.
- Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at det for elever som ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen, gjennomføres vurdering av
  - arbeidsmåter
  - vurderingspraksis
  - læringsmiljøet
- Skolen gjennomfører tiltak i de tilfeller hvor det avdekkes at elevene ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.
- Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for
  - å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning
  - at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor

6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

6.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med å vurdere behov for særskilt språkopplæring. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å kartlegge elevenes ferdigheter i norsk. For elever med behov for særskilt norskopplæring må en innarbeidet fremgangsmåte sikre at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

Elever i grunnopplæringen med annet morsmål enn norsk og samisk, har rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen på skolen, jf. opplæringsloven § 2-8. Om nødvendig har elevene også rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Skoleeier har ansvaret for at kartleggingen av elevens norskferdigheter blir gjort før vedtaket om særskilt språkopplæring. I de fleste tilfeller er det skolen som gjennomfører kartleggingen. Skolen må også vurdere om eleven eventuelt har behov for morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Skolen må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte som sikrer dette.

Elever med vedtak om særskilt språkopplæring skal få kartlagt sine norskferdigheter underveis i opplæringen.

Skolen skal også kartlegge eleven underveis i opplæringen når eleven får særskilt språkopplæring, jf. opplæringsloven § 2-8. Dette for å vurdere om eleven har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen på skolen. Skolen må foreta en individuell vurdering av tidspunktet for dette.

6.2 Fylkesmannens undersøkelser og vurderinger

Fylkesmannen har undersøkt om skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at

- elevers ferdighet i norsk blir kartlagt
- elever med behov for særskilt norskopplæring – også blir testet i forhold til behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring
- elever med vedtak om særskilt språkopplæring blir kartlagt underveis i opplæringen

Dette er undersøkt ved gjennomgang av skriftlig dokumentasjon og intervju med skolens ledelse og ansatte, se vedlegg. Fylkesmannen har ikke gjennomført samtaler med elever som har vedtak om særskilt språkopplæring.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å kartlegge elevenes ferdigheter i norsk. For elever med behov for særskilt norskopplæring må en innarbeidet fremgangsmåte sikre at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

Skolen hadde ved skolestart høsten 2015 ingen elever med behov for særskilt språkopplæring. I begynnelsen av desember mottok skolen 17 elever som er mindreårige, enslige asylsøkere. Ingen av elevene kunne norsk. Skolen har derfor utformet et eget opplegg for disse elevene i en egen innføringsklasse frem til skoleslutt 2016.

Det er utarbeidet en rutine - «Rutine for grunnleggende norsk – og morsmålsopplæring. Tospråklig opplæring og kartlegging ved Lillesand ungdomsskole» (22). Rutinen omhandler lovkravene og rutine for kartlegging av elevenes norskkompetanse. Skolen bruker den europeiske språkpermen og Udirs kartleggingsmateriale.

Ansvar for innføringsklassen er lagt til koordinator for særskilt språkopplæring. Det er også engasjert lærere og morsmåls lærere. Morsmåls lærere fungerer også som tolker. I tillegg bistår spesialpedagogisk koordinator.

Koordinator kartlegger behov for norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring med bistand fra morsmåls lærer/tolk. Opplysningene i egenrederingsskjema bekreftes i intervju.

Fylkesmannen har fått oversendt 3 saker som viser at elevenes norskferdigheter blir kartlagt. Hvordan kartleggingen og behov for morsmålsopplæring og to-språklig fagopplæring er blitt gjennomført, går ikke frem av disse sakene.

Fylkesmannen finner med bakgrunn i opplysningene som er gitt, at skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at elevers ferdigheter i norsk, morsmål og tospråklig fagopplæring blir kartlagt og behov vurdert.

Elever med vedtak om særskilt språkopplæring skal få kartlagt sine norskferdigheter underveis i opplæringen.

Rutinen (22) sier at dette skal gjennomføres. Det bekreftes i oversendte saker og intervju at rutinen følges.

Fylkesmannen finner med bakgrunn i opplysningene som er gitt, at det for elever som har vedtak om særskilt språkopplæring gjennomføres kartlegginger av elevens norskferdigheter underveis i opplæringen.

6.3 Fylkesmannens konklusjon

Lillesand ungdomsskole oppfylder kravene i opplæringsloven med forskrifter på de undersøkte områdene:

Opplæringsloven § 2-8

- Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å kartlegge elevenes ferdigheter i norsk.
- Skolen haren innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring når eleven har behov for særskilt norskopplæring.
- Norskferdighetene til elever med vedtak om særskilt språkopplæring blir kartlagt underveis i opplæringen.

7. Varslede pålegg og frist for retting

Fylkesmannen har i kapitlene 3 og 4 konstatert brudd på regelverket. I denne rapporten gis Lillesand kommune frist til å rette brudd på regelverket, jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er 01.12.2016. Skoleeier må innen denne datoen sende Fylkesmannen en erklæring om at bruddet på regelverket er rettet og en redegjørelse for hvordan bruddet er rettet.

Dersom brudd på regelverket ikke rettes innen den fastsatte fristen, vil Fylkesmannen vedta pålegg om retting. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som vedtak og vil kunne påklages, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløp av rettefristen i denne rapporten:

Skolens arbeid med opplæring i fag

1. Lillesand kommune må sørge for at arbeidet med individuelle opplæringsplaner ved Lillesand ungdomsskole er i samsvar med opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5.

Lillesand kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Innholdet i IOP samsvarer med enkeltvedtaket når det gjelder innholdet i opplæringen, herunder når det er gjort avvik fra LK06
- b. IOP-en har egne mål for opplæringen når elevens opplæring skal avvike fra ordinære læreplaner

Underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte

2. Lillesand kommune må sørge for at den individuelle underveisvurderingen ved Lillesand ungdomsskole bidrar til at elevene får realisert sine muligheter til å nå målene for opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-5 og forskrift til opplæringsloven §§ 3-1, 3-2, 3-11, 3-12 og 3-13.

Lillesand kommune må i denne forbindelse se til at:

- a. Elevene fra og med 8. trinn får halvårsvurdering uten karakter
  - midt i opplæringsperioden i alle fag
  - på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet
- b. Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne i halvårsvurderingen
  - gir informasjon om elevens kompetanse i fagene
  - gir veiledning om hvordan eleven kan øke kompetansen sin

- c. Skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporten inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP-en.

8. Skoleeiers frist til å rette

Som nevnt i kapitlet ovenfor er skoleeier gitt frist for å rette de brudd på regelverket som er konstatert i denne rapporten.

Frist for tilbakemelding er **01.12.2016**.

Skoleeier har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

01.07.2016

Inger Marie Skar, tilsynsleder

Elisabeth Attramadal

Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget

Følgende dokumenter inngår i dokumentasjonsgrunnlaget for tilsynet:

Egenvurdering i RefLex

- Skoleledelsen
- Læregruppe mat og helse, 9. trinn
- Lærergruppe norsk, 9. trinn
- Lærergruppe matematikk, 9. trinn
- Lærergruppe spesialundervisning
- Lærergruppe særskilt språkopplæring

Svar på spørreundersøkelse – elever på 9. trinn

1. Lokal læreplan i norsk – Lillesand ungdomsskole
2. 9.trinn vår 2015 (halvårsplan i norsk)
3. Uke 13 (eksempel på ukeplan)
4. Standard for klasseledelse
5. Rutine for vurdering ved Lillesand ungdomsskole
6. Referat fra nettverk i norsk 190214
7. Tema, organisering og vurdering i norsk muntlig ved Lillesand ungdomsskole
8. Nettverk- og ressurslærer
9. Organisering, ansvarsavklaring og instruksjoner vedr spesialundervisning ved Lillesand ungdomsskole
10. Rutine for spesialundervisning
11. Mal for IOP
12. Rutine for muntlig tentamen
13. Tentamen i norsk ved Lillesand ungdomsskole
14. Utviklingssamtalen elev
15. Innkalling konferanser
16. Vedlegg skjema konferanser
17. Elevvurderinger i norsk 2.4
18. Egenvurdering tentamen norsk
19. Mal for årsrapport
20. Kartleggings skjema
21. Plan for kartlegging
22. Rutiner for grunnleggende norsk- og morsmålsundervisning, tospråklig opplæring og kartlegging ved Lillesand ungdomsskole
23. Plan for skolebasert vurdering
24. Arbeidsoppgaver trinnleder
25. Møteplanen 2015-2016
26. Lokal læreplan i mat & helse
27. Årsplan mat & helse
28. Reklameprosjekt
29. Beskrivelse miljøteam
30. Vurdering av reklameprosjekt
31. Vurdering praktisk prøve
32. Individuell opplæringsplan – fire eksemplarer – sendes per post
33. Eksempel tilbakemelding teoriprøve
34. Egenvurdering i mat og helse
35. Egenvurdering av reklameprosjekt

36. Rapporteringsskjema til ressursteam
37. Lokal læreplan matematikk
38. Halvårsplan matematikk
39. Medarbeidersamtaler (3 stk)
40. Eksempel på elevvurdering i matematikk
41. Tentamen i matematikk ved Lillesand ungdomsskole
42. Sakkyndig vurdering, enkeltvedtak, årsrapport (4 stk) – sendes pr post
43. Beskrivelse ressursteam
44. Arbeidsoppgaver spesialpedagogisk koordinator
45. Tilbakemeldingsskjema i matematikk
46. Retteskjema matematikk
47. Læringsmål og informasjon praktisk prøve mat & helse
48. Elevråd ved Lillesand ungdomsskole
49. Arbeidstidsavtalen
50. Standard for hjem-skole samarbeid
51. Konkrete elevsaker(3 stk) sendes pr post (§2.8)
52. Varsel om enkeltvedtak §2.8
53. Enkeltvedtak §2.8
54. Lokal læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter ved Lillesand ungdomsskole
55. Årsplan matematikk 10. trinn 15/ 16
56. Halvårsplan engelsk 10.trinn våren 16
57. Møteplan elever
58. Mal halvårsplan høst 2016
59. Plan for læringsstrategier ved Lillesand ungdomsskole
60. Rutiner for orden og oppførselsreglement
61. Ordensreglement ved Lillesand ungdomsskole
62. Rutine ved overgang mellom barne- og ungdomsskole
63. Arbeidsbeskrivelse kontaktlærer
64. Oversikt over gjøremål fra Lillesand kommune, 2015-2016(13.10)

Det ble gjennomført stedlig tilsyn 25.05.2016.

Det ble avholdt intervjuer med:

- Skoleledelsen – rektor og assisterende rektor
- 4 elever på 9. trinn
- 3 lærere med ansvar for matematikk på 9. trinn - 3 kontaktlærere og 1 fagkoordinator for matematikk
- 3 lærere med ansvar for norsk på 9. trinn – 3 kontaktlærere og 1 trinnleder
- 2 lærere med ansvar for mat og helse på 9. trinn
- 2 ansvarlige for spesialundervisning – spesialpedagogisk koordinator og lærer med ansvar for spesialundervisning i engelsk på 9. trinn
- 2 ansvarlige for særskilt språkopplæring – 1 koordinator for særskilt språkopplæring og 1 lærer